

כט' אלול תשפ"ו ראש השנה

גיליון 775

כניסת השבת והחג 6:13

יציאת החג 7:26

ר"ת 8:04

יוצא לאור לע"נ ר' משה זאב כ"ץ ז"ל
חדושי תורה, מאמרים והשקפה

לקרוא על מנת לקיים!

אם הוא חם כל השנה תהיה חמה, ופרש שמדובר על עבודת התפילה שאם התפילה ברה"ה היא בחימות הלב ובהתלהבות אז כל השנה תהיה התפילה באותה התלהבות, כי הגוף נגרר אחר הראש.

ואת גודל כוחם וחשיבותם סגולתם של התפילות ביום ר"ה יש ללמוד ממה שכתב בסה"ק תולדות יעקב יוסף וזה לשונו, "ואם יתפלל ברה"ה בכוונה מעלה את כל התפילות של כל השנה, שחרית לשחרית, ומנחה למנחה כ"ו, עכ"ל. וכן כתב ביושר דברי אמת וזה לשונו, "ובפרט ביום נורא כזה צריך לשום נפשו בכפו לכוונת התיבות והאותיות כידוע ובוזה מעלים התפילות הפסולות של כל השנה כידוע מכל הספרים".

(תפארת למשה)

ר' מאיר רמון מצא תוכו אבל קליפתו זרק -

רמז שהקב"ה מסתכל בפנימיות הטוב של ישראל ולא בחיצוניותו. כמו שאיתא בגמרא "שאפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון", וכן הבורא ב"ה כביכול נקרא בשם 'מאיר', על דרך התפילה: אלהא דמאיר ענני, היינו שאנחנו מתפללים מן הבורא ב"ה, שהוא אלוקים שמאיר בכל העולמות הנבראים ומחיה את כולם, שיענה לנו בקראנו אליו. והוא יתברך כביכול מתנהג עם בני ישראל גם כן בבחינת "תוכו אכל", דהיינו התוכיות והפנימיות שהיא הטוב שנמצא בהם, מקבל ברצון, ומייחד ומוזוג עצמו כביכול במעט הטוב שמוצא אצלם, וקליפתו - הם הקליפות והחיצוניות מה שהיו מלוכלכים בעוונות ובהבלי העולם הזה כל השנה, הוא "זורק" - "ומשליך במצולות ים כל חטאתם".

וזה פירוש המשנה: "בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון". באיזה פנים המה יכולים לעבור ולהתפלל לפניו, מאחר שידועים איך שהתנהגו כל ימות השנה והתעסקו בשטותים והבלים, ואפילו אותם העוסקים תמיד בתורה ועבודה, עם כל זה מדרגה להיות שפלים ונבזים בעיניהם, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ויש להם בושות פנים לעמוד בתפילה לפניו יתברך. אך בדרך זה המה עוברים לפניו, במה שבטוחים בו, שהוא אל טוב וסלח ורחום וחנן, וזהו: "כבני מרון". "מרון" אותיות "רמון" - רמון מצא תוכו אבל קליפתו זרק", שהוא כביכול מייחד ומוזוג עצמו עם התוכיות והפנימיות שבהם, וזרק ומשליך הקליפות החיצוניות שלהם.

וזהו, אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם, "אין היום אלא ראש השנה", שבראש השנה כל בני ישראל ניצבים ועומדים בתפילה לפני הבורא יתברך, ונעשים כולם כבריה חדשה, ומכונים כולם בשם "צדיקים" כמו שכתוב: "ועמך כולם צדיקים", מפני שהם בבחינת "לעולם ירשו ארץ", "יירשו" הוא מלשון: "כי אורישי גויים" - שמורשים ומגרשים מהם את כל התאוות הארציות. וכך גם השי"ת מתנהג עמהם בראש השנה בבחינת "תוכו אכל קליפתו זרק" - שזרק ומשליך מהם כל הקליפות והחיצוניות מתאוות הארציות, ונעשים עמו כבריה חדשה, ומכונים כולם בשם צדיקים.

אומנם, הגם שהבורא ב"ה הוא בעל הרחמים, ומתנהג עם בני ישראל בבחינת תוכו אכל כו'. עם כל זה לא יסמוך האדם את עצמו לגמרי על זה, אלא מוכרח לעשות כל מה שבכוהו לעסוק בדרכי התשובה, בסור מרע ועשה טוב, שיעזוב את דרכי הרעים, ויקבל עליו על להבא, שבשנה החדשה יהיה דבוק תמיד בשמו יתברך בתשובה שלימה.

שתי עצות לראש השנה

בהיכנס יום ראש השנה צריך כל אחד לזכור שני דברים: ראשית כל, לקדש את מחשבתו הראשונה בתחילת השנה. והדבר השני להיזהר בקדושת דיבורו.

הרה"ק מרוז'ין זצ"ל אמר, שכאשר איש ישראל זוכה ומקדש את מחשבתו הראשונה ביום זה של ראש השנה לעבודת השי"ת, בקבלת עול מלכות שמים, אזי בנקל יוכל ללכת בזו המדרגה כל השנה, להיות דבוק בהשי"ת. כי כמו שהראש הוא עיקר והגוף נגרר אחריו, כך גם יש בזמן, שראש-השנה הוא הראש, וכשמתחילים בראש בעבודת ה' אז ממילא הכל נגרר אחר הראש.

ושמירת הדיבור היא סגולה לזכות בדין, וכמו שהביא בספר "סיפורי מרן הרמ"ח", שהרה"ק חיים מסלאנים זצ"ל היה אומר, עצה טובה- שלא מדברים בראש השנה דברים בטלים, וממילא כשבא הס"מ לקטרג אומרים לו גם כן "אל תתבלבל, היום לא מדברים דברים בטלים".

ולכן בשני ימים הקדושים של ראש השנה שהם ארבעים ושמונה שעות שבהם קונים השפעות טובות לכל השנה ברוחניות ובגשמיות, יש להיזהר לקדש מחשבתו ודיבורו, וכמו שכתב הפלא יועץ וז"ל: לכן מה עשה הקב"ה שרצה לזכות את ישראל סגולתו נתן להם מועדי ה' מקראי קודש, אשר בהם משפיע עליהם הקב"ה שפע קדושה ומאיר אור הפחד והיראה, וזהו הטעם שאין לך אדם מישראל שלא יהא מרגיש יראה ופחד כל אחד לפי בחינתו ולפי הכנתו שעשה מקודם וכו', ולפי השפע וההארה שמקבל בראש השנה כך נמשך עליו ונשאר הרושם לכל השנה. (תפארת למשה)

בגמרא (ראש השנה יז) "תנא, ר' ישמעאל: מעביר ראשון ראשון וכך היא המידה". ולכאורה תמוה, מה הלשון "וכך היא המידה".

ויש לומר על פי מה שאמרו חז"ל (חולין פ"א) "ויכיוון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר", ואם כן עיקר העבירה היא העבירה הראשונה, אבל מה שעושה אחר כך - העבירות האחרות אינן כל כך עבירות מחמת "שנעשה לו כהיתר". ולכאורה די שיהא כתוב מעביר ראשון פעם אחת, אם נאמר שמדובר על עבירה ראשונה שעשה ומדוע כתוב פעמים "מעביר ראשון ראשון".

אך כך הוא פירוש הגמרא - מכל העבירות שעשה האדם, אף שעשה העבירות כמה פעמים, הקב"ה מעביר מכל סוגי העבירות שעשה את הראשונה שבהם. וזה פירוש ראשון ראשון, מן כל העבירות.

ולכאורה יש לבעל הדין לחלוק ולומר: "והלא יש עוד עבירות שעשה זה כמה וכמה פעמים, ומה בכך שמעביר ראשון ראשון. הלא נשארו לו עוד עבירות שעשה כמה פעמים".

ולכן מתרץ "הוא המדה", פירוש שהעבירות שעשה אחר כך אינם כל כך עבירות, מאחר שכבר נמחלה לו העבירה הראשונה, שהרי הם היו אצלו כהיתר וכנ"ל, ואם כן אינם נעשו בזדון ח"ו, וכן ימליץ בעדינו תמיד.

ימי תפילה

הרה"ק מרדכי שלמה מבאיאן זצ"ל היה רגיל לומר שהגמרא במסכת בבא בתרא מביאה "אמר רב זביד הא יומא קמא דריש שתא אי חמים כולא שתא חמימא" (אמר רב זביד היום ראשון של השנה

כוחו של לב נשבר

בראש השנה שהוא יום הדין כל אחד עושה חשבון הנפש על השנה שעברה, איך עברה עליו וכמה היה יכול לקנות לעצמו יותר תורה ומצוות במשך כל השנה, ומתבונן בנפשו איך שבזבז השנה ולבו נשבר בקרבו על שלא ניצל את הזמן כראוי. ובגשת האדם אל חשבון הנפש הזה, יש לו להיזהר שלא ליפול עי"ז בעצבות ח"ו ויתרשל עבור זה בעבודת הבורא, רק אדרבה מהיום והלאה יתחזק וישפר מעשיו בשבנה הבאה יהא יותר טוב מהשנה שעברה.

בסיפורי חסידים מביא **שהרה"ק רד"מ מטשטרטקוב זצ"ל** סיפור שזקינו **הרה"ק שלום פראבישטער זצ"ל** כשהיה אצל חותנו **הרה"ק נחום מטשערנוביל זצ"ל**, אירע פעם שבערב ראש השנה במנחה בזמן שר' **נחום מטשערנוביל** התפלל בהתלהבות גדולה, כידוע מהצדיקים שבזמן המנחה האחרונה של השנה יכולים להעלות כל התפילות של שנה שעברה, ופתאום באמצע התפלה נפל הרב שלום מהמחין שלו ולא היה יכול להמשיך להתפלל ומאוד נשבר לבו שדווקא בזמן כזה יארע לו כך, ומתוך שברון הלב התאמץ בכל כוחו להתפלל ולא היה יכול עד שלבסוף עלה להתפלל בקושי גדול כמו אדם פשוט, דהיינו רק פירוש המילות. לאחר התפילה ניגש אליו ר' **נחום מטשערנוביל** ואמר, בני עשית היום רעש גדול למעלה במנחה שלך ותרע שהתפילה שהתפללת בלב נשבר עלתה למעלה למעלה, וכמה אלפי נשמות נידחות היו להם עכשיו עליה ע"י תפילתך. (תפארת למושה)

עניני ראש השנה

הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע אמר: כי על ידי הריעות של ישראל בראש השנה אשר אחד אומר לחבירו "גוט יום טוב", ו"לשנה טובה תכתב", עומד הקב"ה ומסתלק מכסא דין, ומעלה את מדת הדין למעלה למעלה, ונפנה לשבת על כסא רחמים!...

וראיה לכך היא הכתוב (ותהילים מז.) "עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר" – "תרועה" הוא מלשון ריעות, היינו שבאותו הריעות שמברכין בני ישראל אחד לחבירו בליל ראש השנה, נעלה מדת "אלוקים" שהוא מדת הדין מעל כסא הדין, וה' עומד לישב על כסא רחמים בבחינת הויה שהוא מדת הרחמים. והוא "עלה אלוקים בתרועה" – ע"י ה"ריעות" שהוא מלשון "תרועה" הקב"ה "עלה אלוקים" – מעלה אותו ממנו למעלה למעלה. ואז "ה' בקול שופר" – מתיישב הקב"ה על כסא רחמים שהוא "ה'", ואת זה הוא עושה "בקול שופר" – דהיינו בקול גדול לרחם על עמו ישראל!...

קדושת היום! **הרה"ק בעל המאור ושמש זי"ע** כותב: ואשרי מי שהוא זוכה לקדש ולטהר עצמו ומחשבותיו ולהכין עצמו לקראת אלוקיני בכל המ"ח שעות שבראש השנה, שבזה ימשוך קדושה ודביקות השם על כל השנה שיוכל להיות דבוק בנועם השם כל היום. וכל חלק מחלקי השעות שבראש השנה יתנו עזר וסעד לכל יום מימי השנה להמליך הבורא ברוך הוא. והוא הפירוש (ראש השנה ט"ו.) "אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם" – שהכוונה שתאמרו המלכיות בראש השנה בכל לבכם שעל ידי זה תמליכו את השם ברוך הוא כל השנה ברוב עז ואל יוכל נגן המפריד להבדיל בינינו לבוראינו אך נהיה דבוקים באורו בלי מסך מבדיל!...

הגה"ק בעל הבן איש חי זי"ע כתב טעם יפה לאכילת תפוח בדבש – דאצל יעקב אבינו בשעה שבא לקחת וליטול את הברכות מעשיו (בראשית כ"ו) נאמר: "ויאמר אליו יצחק אביו גשה נא ושקה לי בני, ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה'". מסביר שם רש"י: "כריח השדה – שנתן בו ריח טוב וזה שדה תפוחים". והוא א"כ הטעם שאוכלים את התפוח בראש השנה, בכדי שנוכל גם בזה היום לבוא ולחטוף את הברכות

לנו, ולהוציא מידי עשו – הוא השטן המשחית, כמו שחטף יעקב ממנו את הברכות, ועל ידי כך נתברך בשנה טובה ומתוקה!... בספר אמרי נועם מובא טעם מעניין – כי "תפוח" עולה בגימטריה "פרו ורבו", ו"דבש" עולה בגימטריה "אשה", והרמז כאן הוא: "שתפוח בדבש" מסוגל לפקידת עקרות בראש השנה – כמו שנפקדו האימהות ביום זה!...

מסופר שלהרה"ק מראדושיץ זי"ע הגיע פעם חולה אחד שהיה לו פצע בראשו שהתפשט, והרופאים נלאו מלמצוא מזור ורפואה לכך, והיה חשש שזה יחדור לתוך מוחו ונשקפה סכנה לחייו, הלך הרבי והביא משחה מסוימת ומרח לו על ראשו מספר פעמים והבטיח לו כי הפצע יעלם לעומת שבא. וכך הווה ויהי לפלא! כשנודע הדבר הזה כי להרה"ק מראדושיץ זי"ע יש משחת פלא המועילה לפצעים קשים, החלו לשלוח אליו כל מיני צדיקים, אנשים שהיו זקוקים לרפואה בבעיות מסוג אלו. אז נענה הרבי ואמר: מה הבעיה, למה הינכם צריכים לבוא אלי, הרי גם אתם יכולים לעשות זאת לבד, כי במשחה זו אין שום תערובת של סמים, ועשיתי אותה רק מהתפוח בדבש שאכלתי בליל ראש השנה העבר, וממה שנשאר שחקתי ועשיתי המשחה הזאת!...

אשרי העם יודעי תרועה, ה' באור פניך יהלכון.

פסוק זה כידוע, **מכריזים** עם תום תקיעת שופר, וצריך להבין מהו הקשר בין שני חלקי הפסוק? אלא מסביר **הרה"ק בעל הדברי יואל מסאטמר זי"ע** ע"פ פירושו הנפלא של **הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע** על הפסוק (ותהילים ל"ד) "לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם". ולכאורה צריכים להבין את פשר המילים: אם רצון דוד המלך ללמד לשומעי לקחו יראת ה', למה אמר "לכו בנים" בשעה שהיה צריך להכריז מולם: "בואו בנים"? אלא בנוהג שבעולם, בשעה שמקשיבים אנשים ומאזינים לדברי המוסר היוצאים מפי המוכיח וחכם הדורש, מתעורר לבם לשוב בתשובה ולתקן את מעשיהם. אולם, מיד כשיוצאין מבית המדרש ופונים לבתיהם, הכל נשכח וכלא היה – וההרגל עושה את שלו. על כן בא הפסוק להזהיר את בני אדם הללו: "לכו בנים" – בנים יקרים! אף שכבר הלכתם לדרככם, ויצאתם מבית המדרש, גם אז "שמעו לי יראת ה' אלמדכם" – בל יישכח הדבר מלבכם – אל תחזרו לסורכם!...

ובדרך זו פירש גם **הרה"ק בעל הישמח משה זי"ע** את הפסוק "כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך נאום ה' ושוב בנים לגבולם" – וזה לשונו הק': דודאי בכל שנה בימי התשובה, ישראל עושים תשובה, ונפעל למעלה מכך רושם גדול, וזה שאמר הכתוב "יש שכר לפעולתך". ושמא תאמר, אם כן מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום? על זה אמר הכתוב "ושבו בנים לגבולם" – כי אחרי שעוברים ימי הדין שבים למעשיהם הראשונים... והוא הגורם כי עדיין בן דוד לא בא!...

ממשיך הרה"ק בעל הדברי יואל זי"ע ומפרש את הפסוק בו התחלנו: "אשרי העם יודעי תרועה" – אשריהם המשימים אל ליבם לידע ענין התרועה, להיות לבם נשבר בקרבם, (תרועה מלשון שבירה) לתקן את מעשיהם ולשוב אל ה'. אבל צריכים לדעת כי "ה' באור פניך יהלכון" – לא רק בימים הקדושים לחוד, בשעה שרשפי התעוררות התשובה יבערו בם כיקוד אש, אלא גם אחר עבור הימים המקודשים בשעה אשר "יהלכון", שיחזרו למסלולם הרגיל, גם אז "באור פניך יהלכון"...

ברוך זו המליץ הגה"ק בעל ההפלאה זי"ע את הפסוק (ישעיה א.) "מכף רגל ועד ראש אין בו מתום" – מדבר אל אלו בני אדם שמתעוררים להטיב מעשיהם, אבל רק בחודש תשרי, אשר בו הימים הנוראים וחג הסוכות, אך כעבור ימי החג חוזרים המה למעשיהם הראשונים. וזהו שאמר: "מכף רגל" – מאז תום רגל – החג של סוכות, "ועד ראש" – זה ראש השנה הבא, היינו כל ימות השנה – אין בו מתום, התמימות בעבודת ה' ממנו והלאה – והיא תוכחה מגולה...

בראש השנה יכתובו וביום צום כיפור יחתמו...

כשהגיע הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע לפיוט זה הרים את ידיו כלפי שמיא והמליץ טוב על עם ישראל ואמר: בא וראה רבש"ע את החילוק בין אומות העולם – לבניך ישראל הקדושים! "בראש השנה יכתובו" – הגויים כותבין ומחללין את יום טוב, "וביום צום כיפור יחתמו" – וגם מחללים את יום הכיפורים, "כמה יעברון – כמה בעלי עבירה יש בהם, וכמה יבראון" – כמה ממזרים נבראו מהם, ומעתה אני שואל אותך רבש"ע – תאמר לי אתה! "מי יחיה ומי ימות" – מי צריך להישאר לחיות, אנו – או הם?...

משל בענין התעוררות העם מתקיעת השופר

עובר אורח בא לעיר גדולה ויהי היום ותהי שם שריפה באחת מן הבתים אשר בעיר וידוע אשר אז קול התוף והחצוצרות ישמע בעיר בשווקים וברחובות למען ישמעו העם וידעו כי רעה נגד פניהם ויחרדו ויתאספו יחד לעזרה לכבות את השריפה, זה בא בקרדומו וזה בא בכדו וזה בחביתו, והנה האורח הנ"ל לא ראה מימיו שריפה בעיר וישאל לנאספים אָמרו נא לי לשמחה זו מהי עושה שיריעו

בחצוצרות ויכו בתופים? ויענו לו כדי לכבות השריפה. והוא לא הבין הדברים, ויאמר בלבו שקול התופים והחצוצרות הוא סגולה לכבות את השריפה, ויאמר בלבו אלך לחנות ואקנה תוף אחת גדולה להביא חדשות לעירי אשר אם יקרה איזה שריפה אז אכה בתוף ועי"ז תיכבה השריפה.

ויהי כבואו לעירו והוא חפץ להראות להם החדשות שהביא ויצו להדליק בכיוון איזה בית או גדיש והוא התחיל להכות בתוף והנה השריפה הולכת ומתגברת, ויאמרו לו שוטה ומשוגע מהו הדבר אשר עשית ומדוע האש לא יכבה? מה עשה התחיל להכות יותר בתוף והנה השריפה הולכת ומתגברת, התחיל להכות בתוף בכל מאמצי כוחותיו אבל אין תועלת בזה עד שהתחילו העם עצמן לכבות את השריפה.

אז אמרו לו שוטה ופתי הלא רואה אתה כי אין קול התוף עושה מאומה רק הוא לעורר את האם להתאסף ולבוא לכבות את השריפה.

וזה שאמר ישעיה "קרא בגרון אל תחשך כְּשׁוֹפֵר הָרֶם קוֹלְךָ" כמו כוונת קול השופר הוא לעורר את העם משנתם, כמו כן אתה בדברי גרונך תעורר את העם.

וזה שאמר במדרש (פרשת אמור) "**אֲשֶׁרִי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה**" וכי אומות העולם אינם יודעים להריע? אלא שיוודעים לרצות את בוראם, ובמה בתרועה, והיינו בתשובה כי כמו כוונת החצוצרות במלחמה הוא להשמיע לכל המחנה באיזה אופן יסעו ובאיזה אופן יחנו, באיזה קול יערכו מלחמה ובאיזה קול ינוחו, וכל זה הוא לתועלת שעי"ז יתגברו במלחמת מצוה ביום ראש השנה, אשר הוא יום דין והעם יבואו להתגבר על אויבם הפנימי הוא היצר הרע העורך מלחמה נגדם יום יום, הוא שטן העומד על ימינם לשטנם, וכאשר יריעו בשופר לעוררם לשוב בתשובה, אז גם ה' יעזרם להצילם מיד היצר לבל יפלו בידיו, כי הבא להיטהר מסיעים בידו. וזהו **וְכִי תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאֹרְצְכֶם** – שתתאספו יחד ללחום ולהתגבר, על הצר הגדול הידוע הוא שטן הוא יצר הרע, **עַל הַיֵּצֶר הַיָּצָר אֲתָכֶם** – בפנימיותכם אז, **וְהִרְעַתֶּם בְּחִצְצוֹת** – לעורר לבכם לתשובה, ועי"ז זה **וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם** – לסייע אתכם **וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם** – הם המקטרגים". (שער בת רבים)

מוסר לראש השנה

ראש השנה אינו רק יום הדין הפרטי על פרנסה ובריאות, אלא בראש וברשונה יום המלכת ה' על העולם.

הנקודה המוסרית: רוב השנה האדם שקוע בצרכיו, בריאותיו ובדאגותיו הפרטיות ("מה יהיה איתי?"). בראש השנה אנו מתבקשים להרים את המבט מעבר לחלקת הכלוי הקטנה שלנו ולהתחבר לרעיון גדול יותר – גילוי כבוד שמים בעולם.

העבודה המעשית: כשאדם מתפלל בראש השנה על צרכיו, המחשבה אינה צריכה להיות סביב ה"אגו", אלא כיצד הכוחות, הבריאות והמשאבים שיקבל בשנה החדשה יאפשרו לו להיות כלי להשפעה, לטוב ולעשיית ישר בחברה..

מבירא עמיקתא אל איגרא רמא

היו אלה הימים האחרונים של חודש אלול, האוירה של הימים הנוראים כבר נישא בחלל, עקרות הבית כיתתו רגליהן בין דוכני השוק כדי להשלים קנייתו של פריט נצרך לתבשילי החג, או של אחד מאותם המינים הנאכלים לפי מנהג ישראל בליל ראש השנה, הגברים, אלו שפרנסתם הכריח אותם לשוט במרחקים, כבר שבו לבתיהם כשהם נושאים בחיקם את צרור הכנסותיהם הדל והיקר, והאחרים אף הם התקינו עצמם לקראת הימים הקרבים, מי בתיקון בגד חדש לחג, ומי בסיוד כותלי הבית ושיפוץ הטעון בו תיקון. גם בבית מדרשו של מורינא ה"בעל שם טוב" הקדוש זי"ע א הכינו עצמם החסידים לקראת הימים הגדולים הקרבים ובאים, אף כי ברור שהכנותיהם של אלה לא הסתכמו אך ורק בהכנות גשמיות, שם עסקו בעיקר בכיבוסה של הנפש והמתינו בחיל וברעדה לחוג את הימים האלו בצל רבם הבעל שם טוב. אך כעת התקינו עצמם החסידים לקראת תפילת ערבית של יום חול, הבעל שם טוב נכנס בשעה היעודה לבית המדרש, אבל במקום לפנות אל מקום תפילתו הקבוע, פנה לפתע אל עבר ארון הספרים, הוציא מתוכו ספר כלשהו והחל לעיין בו בריכוז רב, איש מהחסידים לא העז להפריע לרבי או אפילו לרמוז לו על זמן התפילה שהגיע, הדקות נקפו ונדמה היה כי עם כל דקה שחולפת מעמיק הבעל שם טוב את עיונו בספר.

על פניו ניכרה התרגשות רבה, ולכולם כבר היה ברור כי העיכוב בתפילה איננו עניין מקרי, אלא דבר מכונן הוא. חלפה שעה ארוכה, ואז כאילו ניעור הבעל שם טוב מתוך עולם אחר, החזיר את הספר למקומו, ופנה בצעדים זריזים לעבר מקומו, אך גם התפילה עצמה הייתה שונה באותו ערב מבכל יום אחר, הבעל שם טוב התפלל באריכות יתר ובדבקות מיוחדת במינה, וניכר היה שמהו מתרחש

בנפשו של הצדיק. תמה לה תפילת ערבית, פניו של הבעל שם טוב האירו באור עילאי, החסידים הצטופפו סביב רבם והבעל שם טוב שחש באווירת הסקרנות שאפפה את הכל, פתח את פיו וסיפר:

באחת מערי האזור חי לו אדם שגדל והתחנך בבית יהודי חם, אך כשהתבגר נטש את דרך הישר והחל מתרועע עם שכניו הגויים, אט אט התערה ביניהם והיה לאחד מהם. חלפו שנים ארוכות במהלכן הספיק האיש לעבור את כל העבירות שבתורה, כה רחוק היה האיש עד שלא זו בלבד שמצפונו לא נקפו בשעה שהיה עובר עבירה כלשהי, אלא אדרבה כל הזדמנות שכזו הייתה אף מסבה לו הנאה מרובה, בתחילה היה אמנם זקוק למעשים אלו כדי לבעוט בעברו, אבל בהמשך כאילו שכח לגמרי את מוצאו ואת גרסת ינקותו, הוא אף נטש את עיר מגוריו ועבר להתגורר בסביבה שבה לא היו מצויים יהודים כלל, לרגל ענייניו נאלץ היה בימים אלו לנסוע לעיירה השוכנת סמוך לעירו, עיירה שהתגוררו בה יהודים רבים.

היום לפנות ערב כשהגיע לעיירה הבחין בהמולה מיוחדת, והדבר עורר את סקרנותו. הוא פנה אל אחד מן העוברים ושבים ושאל לפרש התכונה המיוחדת, אלו הן הכנות שנעשות אצלנו היהודים לקראת חג הנקרא ראש השנה, השיב הנשאל בתמימות, זהו יומו הראשון של השנה אשר בו נידון כל העולם על מעשיו, הוסיף מילות הסבר לדבריו הראשונים. דברי היהודי הפשוט הכו במוחו של המתבולל בעצמה רבה, אפשר שהיו אלו המילים שפגעו בו, או שמא זכרונו של יום הדין הקרב ובא הוא שהלם בו, כך או כך המשיך היהודי המתבולל לסייר בין דוכני השוק וכל זיכרונות ילדותו התחילו שבים ועולים בראשו, הוא היה אחוז כולו התרגשות ואפילו לא שם לב כיצד רגליו נושאות אותו כמעצמן אל עבר בית הכנסת שבעיירה. כשקלט את הנעשה עמו כבר דרכו כפות רגליו על מפתן בית הכנסת ממש, לרגע נבהל מעצמו, אך לא היה בו העז לשוב על עקביו, מאידך גיסא בוש היה במראהו, ולכן פנה אל עזרת הנשים והסתתר שם מאחורי הווילון, כשהוא מתבונן דרך חרך צר בנעשה, כשהכריז החזן בקול והוא רחום יכפר עוון, עבר בכל גופו רעד עז, הוא ביקש להצטרף ממקומו אל תפילת המתפללים אבל מלות התפילה נשכחו ממנו לחלוטין, סערה התחוללה בנפשו ועיניו זלגו דמעות.

משעזב אחרון המתפללים את בית הכנסת, אזר האיש עוז, נטל לידיו סידור והחל לרענן את זכרונו, שעה ארוכה מאוד עמד על מקומו מרוכז בסידור שבידיו והתפלל בכוונה עצומה, בתפילתו שילב דברים שיצאו היישר מתוך לבו, וכשהוא נסער ונגרש החל לנהל דו שיח גלוי עם קונו, יודע אני ריבונו של עולם, אמר, שנכשלתי בכל החטאים שרק ישנם, וכאן החל לפרט את חטאיו, הוא פירט את החטאים שבין אדם לחברו ואת שבין אדם למקום, רשימתם של אלו האחרונים הייתה ארוכה במיוחד, אבל סיים, האמן לי כי בכל לבי מתחרט אני עליהם, אתה שרחום הנך סלח נא לי עליהם, ומרגע זה ואילך לא אוסיף עוד לחטוא, מעתה אשנה את דרכי ואשובה אליך, קבלני נא. כך הוסיף האיש לזעוק ממעמקי נשמתו זמן רב, עד אשר נפל והתמוטט על מקומו באפיסת כוחות.

ואני סיים הבעל שם טוב את סיפורו כשנהרה שפוכה על פניו הקדושים. עקבתי כל אותה עת בהתרגשות עצומה אחר תהפוכות נפשו של האיש, ראיתי את נשמת היהודי בתפארתה, נפעמתי לנוכח היכולת שלה להתרומם בתוך זמן קצר מבירא עמיקתא אל איגרא רמא, עקבתי את התפילה כי המתנתי לתפילתו שחוללה רעש עצום במרומים, רציתי שתפילתי תתלווה לזו של בעל התשובה בדרכה הישירה אל כיסא הכבוד.

הגה"ק הקשיש רבי אלעזר רוקח מאמסטרדם החליט לעת זיקנתו לחזק את אדמת ארץ-הקודש. הוא אסף את מעט מיטלטליו, שכללו בעיקר ספרים, ויצא למסע הפלגה ארוך, שעתיד היה להימשך כמה שבועות. את מרבית זמן ההפלגה בילה הרב בלימוד התורה. רק לעת ערב נוהג היה לצאת מתאו ולעלות על סיפונה של האנייה, כדי לשאוף מעט אוויר צח לריאותיו.

במסעו נלוו אליו כמה מתלמידיו המסורים, וכן יהודים נוספים מהולנד, שהחליטו אף הם לעלות באותה הזדמנות לארץ-הקודש. היו אלה ימי שלהי חודש אלול. בתחילה התנהלה ההפלגה על מי-מנוחות. לאחר

שבועיים מראשית ההפלגה, החלולנשב רוחות והן התגברו בהדרגה. בקצה האופק נראו עננים שחורים. כל הסימנים העידו על סערה מתקרבת. רב-החובל ואנשי צוותו עקבו בדאגה רבה אחר התקרבות הסערה, וקיוו שהיא תעבור רחוקמהם. אולם תוחלתם נכזבה. הים נעשה סוער יותר ויותר. בערב ראש-השנה הגיעה ליבת הסערה לנתיב הפלגתם. האנייה היטלטלה כמטורפת מצד אל צד. רב-החובל ואנשיו התרוצצו על-פני הספינה בניסיון להשתלט עליה ולייצבה. בקושי רב נאבקו בים הסוער, האנייה התנדנדה כקליפת אגוז ומנווטיה איבדו כל שליטה עליה. הם נצמדו למקומותיהם בחוקה כדי שלא יעופו אל תוך גלי הים הסוערים. מעיניהם נשקף מבע של ייאוש.

פתאום נשמע קול רעש עז. אחד מדופנות האנייה נעקר ממקומו והתנדנד מצד אל צד כדלת הנעה על צירה. מים רבים החלו לחדור אל הסיפון. כאחוזי טירוף חשו רב-החובל והמלחים אל הדופן. בניסיונות נואשים ניסו להחזירו למקומו, ובאותהשעה התאמצו לשאוב את המים בחזרה אל הים. כך נמשך המאבק במשברי הים שעות ארוכות. הלילה ירד ועמו בא לעולם ראש-השנה. איש מהיהודים שעל האנייה לא היה יכול אפילו לחשוב עלתפילה בליל החג. הכול היו שרויים בפחד-מוות ועקבו בחרדה אחרהניסיון להציל את האנייה ואת חייהם מטביעה. רק רבי אלעזר רוקח נשאר ספון בתוך תאו. הוא היה מודע היטב לנעשה בחוץ, שכן גסהוה בתאו, כמו כל חלקי האנייה, התנדנד בחוקה מצד אל צד. אע"פ כן היה הוא היחיד שקיבל את ראש-השנה. עטוף בבגדי החג נעמדלתפילת ערבית של החג. שעות רבות נמשכה תפילתו, עמוק אל תוךהלילה. לפתע פרצו אל תאו שניים מתלמידיו.

בעיניהם הייתה אימה רבה. הם המתינו עד שרבים יסיים את תפילת שמונה-עשרה ויפסע לאחור. "רבי!", זעקו, "עוד מעט קט והאנייה תרד למצולות הים ועמה כולנו!". הרב נעץ בהם מבט חודר. "אם-כן, עלינו לעמוד מוכנים", אמר. "ברגע שאך יפציע השחר, תעמדו לצדי והשופר בידכם. נתקע בשופר ונקיים את מצוות היום". כל אותו לילה לא עצם אישעל האנייה את עיניו. למעלה, על הסיפון, ניטש קרב לחיים ולמוות. למטה, בבטן האנייה, ישב הרב מאמסטרדם, מנותק מכל הסובבאותו, שקוע בשרעפיו. אךהפציע השחר, נאספו היהודים אשר על האנייה סביב הרב. הוא אחזבשופר והחל לתקוע: תקיעה, שברים, תרועה. הנוסעים הנכרים שעלהאנייה הביטו ביהודים בהשתוממות עצומה. הספינה עומדת להיטרף בים והיהודים הללו תוקעים בקרן!

עוד לא תמה התקיעה הגדולה החותמת את סדרת התקיעות הראשונה, וכבר הורגש שינוי לטובה. הסערה פחתה קמעה. אט-אט הלכו פני הים ונגעו עד שבתוך זמן קצר שב הרוגע לגלי הים. לכולם היה ברור, כי היו אלו תקיעות השופר שהעבירו את רוע הגזירה וכל נוסעי האנייה ראו בעלילאת אצבע האלוקים. לימים, כשסיפר הרה"ק רבי שמחה-בונים מפשיסחא זיע"א את המעשה הזה, הוסיף ואמר: "ודאי סבורים אתם כי רבי אלעזר רוקח הורהלתלמידיו להתכונן לתקיעה בשופר מיד עם שחר, כסגולה להיחלשות הסערה. לא ולא! הוא, כשראה שהספינה מיטרפת בים וכי עודמעט קט יירדו כולם למצולות הים, ביקש לנצל את הרגעים האחרונים כדי לקיים את מצוות היום!". "אלא שתקיעות השופר שלו אכןפעלו את פעולתן, הן בקעו רקיעים וממילא נתבטלה הגזירה"